

»NO PASARAN«

Ko smo se po padcu Barcelone morali umakniti iz Španije prek meje, na kateri so nas pričakali francoski žandarji, je bila prizadetost naših ljudi razumljiva.

V pesniški zbirki »Bog umira«, ki je izšla v Mariboru leta 1939, jo je izrazil pesnik Cvetko Zagorski takole:

BARCELONA

*Kolporterji kričijo,
črne črke kričijo:
»Barcelona je padla!«
Črne srajce so vzklikale
zmagovalcu,
ki je vjahal prvi,
predrle so vojaške kordone,
poljubljale konjem nozdrvi,
metale rože na kanone ...*

*Haha, no pasaramos?
Heil, eviva, pasaramos,
pasaramos!
Po krvi,
po kosteh,
po mrtvih ljudeh
pasaramos, pasaramos!*

In vendar »no pasaran«, * kajti naš boj v Španiji je bil v ne-

* Geslo republike: »Ne bodo prodrli«.

enakih pogojih le prva izgubljena bitka. Izkušnje, ki so jih mednarodni prostovoljci prinesli iz Španije, so bile dragocen prispevek vojni, ki smo jo svobodoljubni ljudje vsega sveta kasneje bojevali do zmage. Zmage, ki je bila prav pri nas zaradi boja narodov Jugoslavije za dejansko svobodo najbolj celovita.

DOMICILI ŠPANSKIH BORCEV V SLOVENIJI

Odnos rojakov vseh rodov do našega boja se izraža na mnogih manifestacijah, predavanjih mladini in drugih srečanjih, še zlasti ob vsakoletnih obiskih španskih borcev v raznih krajih in delovnih kolektivih naše domovine. Bili smo leta 1954 ob ustanovitvi sekcije slovenskih španskih borcev v Radencih, po obisku proslave 20-letnice Ljudske pravice v Lendavi. Kasneje smo bili večkrat v občinah zasavskih revirjev in v naših obalnih občinah pa v Mariboru, Novem mestu, na Ravnah. Povsod smo občutili toplino sprejema in spoštovanje, izraženo našemu boju. Viden izraz spoštovanja so tudi podeljeni domicili španskim borcem iz Slovenije. Prvega so ob praznovanju 50-letnice

zloma fašistične Orjune v Trbovljah podelile revirske občine Trbovlje, Zagorje in Hrastnik kot priznanje za junaški boj proti fašizmu, kakor so zapisali v listini o podelitvi.

Naslednji domicil je španskim borcem podelila občina z bogato proletarsko tradicijo: Ljubljana Moste-Polje. Na dan borca leta 1981 je bil v Mostah odprt kulturni dom, ki nosi ime: Dom španskih borcev. V njem je dobila svoj prostor tudi ena naših najlepših in vzorno urejenih knjižnic, ki ima tudi poseben »španski« oddelek.

Ob otvoritvi doma je bila v njem odprta razstava o španski borbi s poudarkom na nadaljevanju boja v NOB, pred domom pa je bil ob množici domačinov in številnih gostov predvajan izbran kulturni spored, ki ga je zaključila podelitev domicila.

Na kraju velja omeniti tudi izjemen odnos med španskimi borci in delovnim kolektivom tovarne zdravil »Krka« iz Novoga mesta. Kot njihovi gostje smo leta 1978 v Dolenjskih Toplicah svečano podpisali in izmenjali listini o prijateljstvu in sodelovanju.

Vlado Makuc

LITERATURA

1. **Naši Španci.** Zbornik fotografij in dokumentov o udeležbi jugoslovanskih prostovoljcev v španski vojni 1936—1939. Glavni urednik Aleš Bebler. Izdali španski borci Jugoslavije, 1961. Z besedili v srbohrvaščini, slovenščini, makedonščini, španščini in angleščini.
2. **Španija 1936—1939.** Glavni in odgovorni urednik Čedo Kapor. Beograd, 1971. Zbornik spominov jugoslovanskih prostovoljcev v španski vojni. 5 knjig.
3. Manuel Tuñon de Lara: **Španska državljanska vojna.** Zgodovina revolucij XX. stoletja, II. knjiga, str. 85—287. Komunist Ljubljana, 1971, prevod iz italijanščine.
4. Alojz Ravbar: **Zakaj je padla španska republika.** Založba Borec Ljubljana, 1971.
5. **Naši Španci.** Zbornik. Zbral in uredil Anton Bebler. Založba Borec Ljubljana, 1978.
6. **Konferenca KPS v Šmiglovi zidnici.** Odg. urednik Janko Liška. Komunist Ljubljana, 1978. Gl. **Pozdrav Cankarjevi četi.**
7. Josip Broz Tito: **Zbrana dela.** Glavni in odgovorni urednik dr. Pero Damjanović. V slovenščini izdala Komunist Ljubljana in založba Borec Ljubljana: 3. knjiga (1979), 4. knjiga (1979), 5. knjiga (1979), 6. knjiga (1980). Glej registre.
8. Podroben pregled knjig in člankov o španski državljanski vojni ima knjižnica »Jože Mazovec« v Domu španskih borcev.